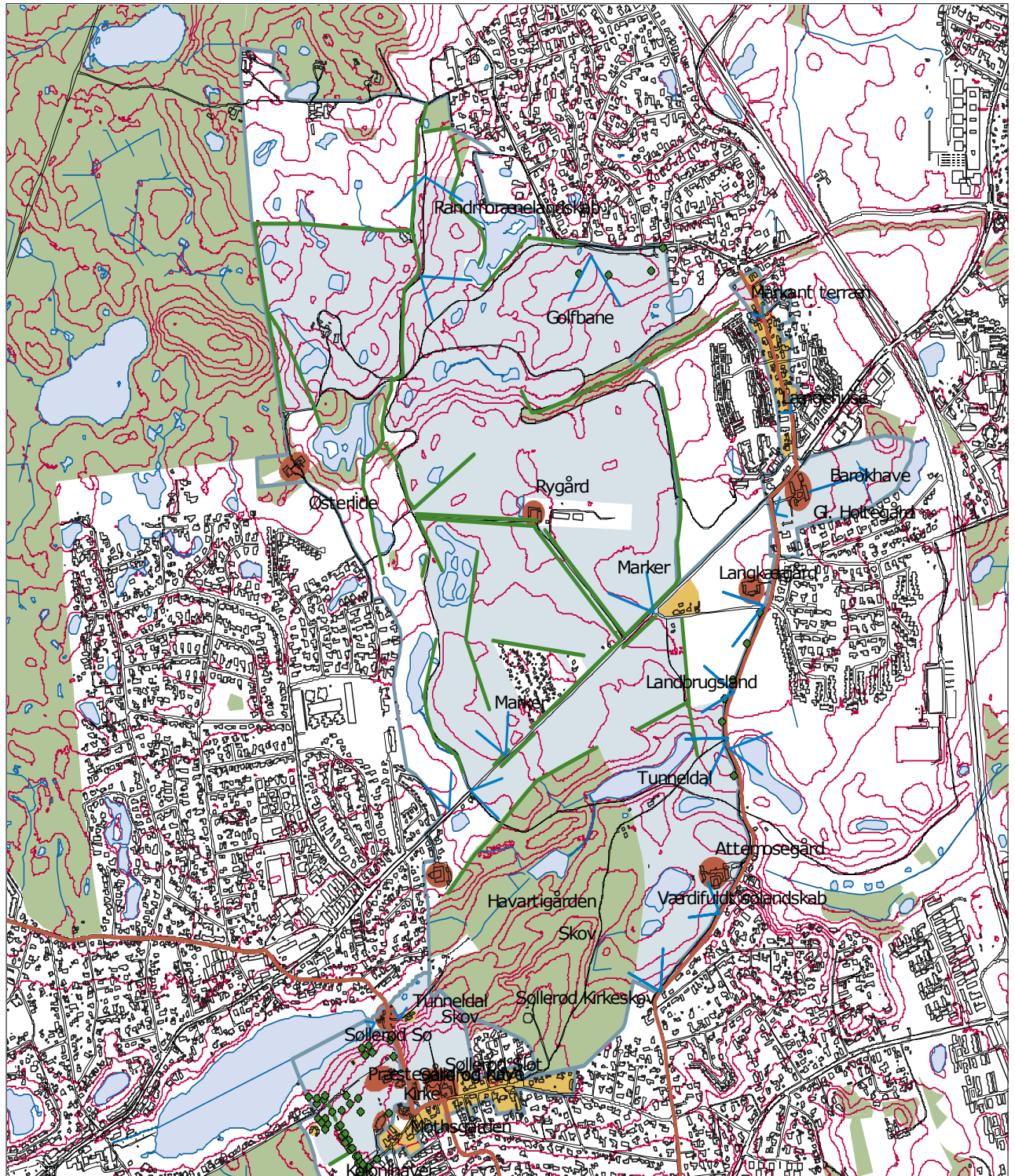

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø	Nummer	Landskabstype
Søllerød naturpark	12	Skov- og parklandskabet
Tidsepøke	Tema	Emne
Ca. 1840 - i dag ("Andelstid, industrialisering, m.v.")	Rekreation, skove og kulturlandskab	Rekreative naturområder

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt 	Bærende bevaringsværdier 	Matrikler 	Højdekurver
Træ 	Værdifulde landskabstræk 	Vej 	Skov
Trærække, levende hegn o.l. 	Værdifuld bebyggelsesflade 	Bygninger 	Vandløb, grøfter o.l.
Linjeformede værdifulde elementer 	Skov - værdifuld 	Hegn o.l. 	Sø
Sigtelinjer 	Dominerende bygninger 		
Afgrænsning af kulturmiljøer 	Bebyggelsesmønster 		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

Kulturmiljøet afspejler et stykke dansk kulturlandskab med store rekreative værdier. Den tidligere ejer af Rygård ønskede at bevare dels sin egen ejendom, dels en række naboarealer som et stykke typisk dansk landbrugslandskab tæt på hovedstaden, og sådan blev det. Store dele af kulturmiljøet er således fredet.

Væsentlige landskabstræk er de store åbne overdrevs- og dyrkningsflader - opdelt af levende hegn

og skov samt koncentrerede områder med bygninger.

Bærende bevaringsværdier er de mange levende hegn og sten- og jorddiger samt Rygård, Højbjerggård, Østerlide, Havarthigaarden, Attemosegård og Langkærgård.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortællerværdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Kulturmiljøet strækker sig fra Høje Sandbjerg i nord til og med Kirkeskoven i syd. Fra Øverød villaområde i vest til Attemosevej i øst. Men uden Søllerød Golfklubs bygninger bag det markante levende hegn.

I kulturmiljøet indgår også landbrugsområder både uden for naturparken og uden for fredningen.

Kontekst

Vaserne, Dumpedalsrenden, Sjælsøområdet,

Oldtidsveje, Eskemose, Turistvejen og Vaserne, Næsseslottet, Frydenlund, Landstederne ved Strandvejen.

Bevaringstilstand

God.

Naturgrundlagets hovedtræk

Kulturmiljøet er så stort, at det strækker sig over to af kommunens i alt tre naturgeografiske delområder.

Lige nord for Rygård begynder **Høje Sandbjerg-området**, som består af et *randmorænelandskab* karakteriseret ved et dramatisk og meget kuperet terræn. Bakkeformationerne bliver højere og højere jo længere man kommer mod nord, og kulminerer i Høje Sandbjerg (85 m.o.h.) lige uden for kulturmiljøafgrænsningen.

Den øvrige del af området tilhører dels **et småbakked og bølget bundmorænelandskab**, dels - længere mod syd - en del af **et sydvest-nordøstgående tunneldal-område** mellem Vedbæk og Furesøen, som er dannet da isen smeltede under sidste istid. Hoveddalen strækker sig fra Lille Kalv i Furesøen over Vejle Sø, Søllerød Sø, Attemosen, Kikhanerenden og ud til Øresund ved Vedbæk. Terrænet er meget kuperet og i dalbunden ligger et sø- og vådområde med Den Indre Sø og Kalvemosen.

Et vandskel omkring Attemosevej bevirker, at vandet i Kalvemosen løber mod vest til Indre Sø og videre til Søllerød Sø. Vandet øst for Attemosevej ledes derimod via Kikhanerenden til Øresund.

Jordbunden under kulturmiljøet består især af moræneler, men også af ferskvandssand og mod sydvest desuden af smeltevandssand.

Billedtekst - Søllerød Kirkeskov er meget kuperet, fordi der gennem skoven løber en ådal, en tunneldal. Dalen blev dannet i slutningen af sidste istid for mere end 10.000 år siden.

Landskabets hovedtræk

*Billedtekst - Rygårds jorder.
Karakteristisk er de mange
fuldkronede løvtræer.*

Arealanvendelse og landskabselementer

Søllerød Naturpark er et naturfredet landskab, der strækker sig fra Kirkeskoven i syd til Høje Sandbjerg i nord. Fredningen skal sikre områdets naturværdier og forbedre adgangen til de udyrkede arealer. Paradoksalt nok - kan man måske mene - indgår også en golfområde i fredningen.

Arealerne omkring Rygård var fra begyndelsen tænkt som et rekreativt landskab med den største mulige tilgængelighed, hvilket spillede ind på områdets udformning.

De centrale dele af kulturmiljøet består af opdyrkede marker og ekstensivt plejede kvæggræssede overdrevsarealer. Markerne dyrkes i dag økologisk, bl.a. uden brug af kunstgødning og sprøjtemidler, med vinterfoder til hjortene i Jægersborg Dyrehave.

I det bølgede landskab er der en værdifuld bestand af gamle og særdeles markante enkeltræer og trægrupper, bl.a. Brygger Jacobsens Eg vest for Rygård. Langs dyrkningsskel og stier er der

karaktergivende levende hegn og sten- og jorddiger. I de mange lavninger er der moser og søer, og i søerne er det tilladt at lystfiske, hvis man har fisketegn.

Søllerød Kirkeskov ligger i et kuperet terræn, og gennem skoven løber en ådal. Skoven er et 47 ha stort område, og de ældste træer er ca. 120 år. Det meget varierede terræn gør skoven spændende at færdes i.

I Rygaard Fredskov, i den centrale del af området, forvaltes skoven, så der vokser mange forskellige slags træer i alle aldre. Årsagen hertil er, at Skov- og Naturstyrelsen ønsker at få skoven til at rumme mange levesteder til dyr og planter, men også at få skoven robust over for sygdom og storm.

Rygård Overdrev ejes af staten og drives af Skov- og Naturstyrelsen. Gennem området fører derfor mange ride-, cykel- og gangstier.

Rumlige og visuelle forhold

Nordvest for kulturmiljøet ses Rude Skov som et stærkt fliget skovområde og som et markant rumdannende element. Søllerød Kirkeskov afgrænser området visuelt mod syd. Mod øst og vest afgrænses området visuelt af levende hegn og trægrupper.

Området er karakteriseret ved det vide udsyn over det bølgede og kuperede terræn. De store åbne flader med varierede anvendelser og markante bygninger danner et landskab i middel skala. Ter-

rænet, de mange hegn og de markante skovbryn udgør de vigtigste rumdannende elementer, som i samspil skiftevis danner åbne og lukkede rum.

Udsigter og visuelle sammenhænge

Fra de mange bakketoppe, fra skovbryn og fra de snoede stier er der utallige udsigtsmuligheder over dette afvekslende og oplevelsesrige landskab.

Billedtekst - Kalvemosen. Det er nemt at færdes ad de mange velholdte stier.

Billedtekst - Golfbanen i den nordlige del af kulturmiljøet ligger smukt i et kuperet og skovrigt landskab.

Billedtekst - Langs Gl. Øverødvej ses en lille række huse, som er i kontrast til de nærliggende store marker.

Billedtekst - Store dele af kulturmiljøet består af dyrkede jorder - i dag er driften økologisk.

Billedtekst - Øverødvej er i dag en stor vej, som deler kulturmiljøet i to dele. Den var i 1800-tallet en smal og snoet landevej. Vejen afgrænses på begge sider af velvoksne levende hegn med mange smukke løvtræer.

Billedtekst - Rygårds jorder. Karakteristisk er de mange levende hegn i kulturmiljøet.

Billedtekst - Nord for Aborredammen afgræsser en flok Hereford engene. Afgræsningen hindrer at området spriger i skov.

Kulturhistoriske hovedtræk

Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Hovedtræk

Der har i Søllerød siden systematisk byplanlægning blev introduceret i 1940'erne, været interesse for at friholde arealer for bebyggelse med henblik på at skabe frie områder mellem de bebyggede områder. Et af de mest omfattende områder i (gl.) Søllerød Kommune er den såkaldte "Søllerød Naturpark", der strækker sig fra Mølleåen i syd til Høje Sandbjerg i nord, ca. 4 km nord-syd og ca. 1-1½ km øst-vest. Kernen i området er Rygård, der er en udflyttet gård fra Øverød, hvis jorder stadig omfatter de udskiftede marker fra omkring 1800. Naturparken omfatter i øvrigt Havarthigaardens jorder samt tilstødende skove og marker, såsom Ravnholm Skov nord for Mølleåen, Søllerød Kirkeskov, og går over i såvel Geelskov som Rudeskov. "Natur"park er måske lidt misvisende, eftersom store dele af området er opdyrket og anvendes til golfbaner. Men arealet er let tilgængeligt via stier og afmærkninger. Betegnelsen "kulturlandskab" vil dække bedre.

Skov- og Naturstyrelsen har udgivet en vandretursfolder over "Søllerød Naturpark" (nr. 70, senest revideret i 2004).

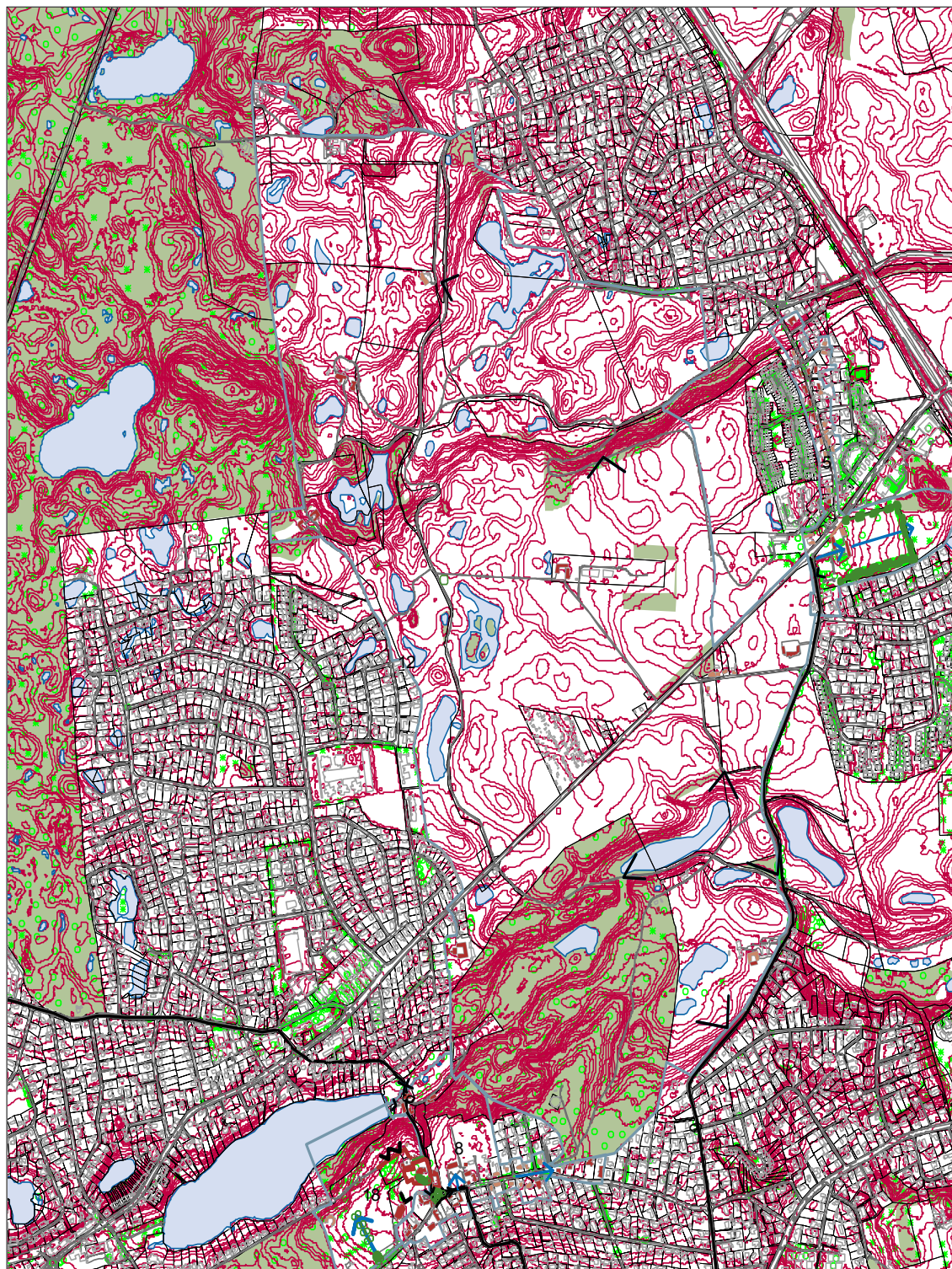
Baggrunden for arealets anvendelse på denne måde beror i høj grad på to personers intense interesse i ideen: Professor Palle Suenson (1904-87) (Kunstakademiets Arkitektskole), som ejede Rygård fra omkring 1940 til sin død, samt borgmester 1959-1974 Erik Øigaard i Søllerød (1908-92), som boede i "Bjerget" med udsigt over store dele af området.

Billedtekst - En af hovedpersonerne bag naturparken var Palle Suneson, som ejede Rygård fra 1940 til sin død i 1987. Han ønskede at bevare et stykke dansk kulturlandskab.

Billedtekst - Brygger Jacobsens Eg vest for Rygård.

Arkitektoniske hovedtræk

Billedtekst - Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge. Den højrøde farve angiver Dominerende bygninger. Den lyserøde angiver Bebyggelsesmønster. De blå vinkler og pile angiver Udsigt og Sigtelinjer.

Hovedtræk

Søllerød Naturpark omfatter jorder fra en lang række gårde i og uden for området. Inden for området finder man Rygård midt i parken, mens Højbjerggård, Østerlide, Havarthigaard, Attemosegård og Langkærgård ligger rundt langs kanten af området. Desuden findes spejdercenteret Colle-

ruphus, enkelte huse samt en kolonihaveforening i området.

Af gårdene er de fleste private. Havarthigaarden har funktion som kulturcenter med offentlig adgang.

Billedtekst - Rygård. Gården, der ligger centralt i området, er nænsomt restaureret af arkitekt Palle Suenson.

Billedtekst - Små landarbejderhuse langs Gl. Øverødvej.

Elementer i bebyggelsen

Rygård er med sin centrale placering en ejendom, der opleves flere steder i området. Tre af de oprindeligt fire længer er bevarede, og fremstår med bindingsværk og stråtage.

Østerlide ved den landskabeligt værdifulde Højbjerggårdsvej er egentlig ikke en gård, men et kompakt og velproportioneret landsted bygget i 1912 i engelsk stil. Bygningen er opført dramatisk på kanten af en markant dalsænkning, mod haven hævet på en høj granitbase.

Havarthigaard, som man kommer til gennem et lille, nyere villaområde, er en delvis bevareret/genopbygget firlænget gård i historicistisk stil.

Endelig bør den lille husrække på Gl. Øverødvej nævnes. Set fra Attemosevej og stierne mod syd danner de en fin kontrast til det åbne landskab.

Billedtekst - Østerlide. Hovedhuset fra begyndelsen af 1900-tallet har landstedskaraktter.

Billedtekst - Hovedbygningen på Havarthigaard, et meget præsentabelt, historicistisk stuehus.

Billedtekst - Kolonihaverne midt i området præges af den folkelige romantik. Her en fin smedjerslåge med dunhammermotiv.

Sårbarhed og anbefalinger

Sårbarhed

Store dele af kulturmiljøet er beskyttet via en naturfredning. Alligevel er området sårbart over for ændring af landskabsstrukturen, herunder de rumdannende beplantninger. Herunder hører og så manglende pleje af stier, karaktergivende træer og trægrupper, hegn og diger, søer, moser, afgræssede enge og overdrev, manglende opdyrkning af marker, indskrænkning af de åbne naturprægede dele af golfområderne samt ændring af de markante skovbryn og skovområder.

Det er forholdsvis få af arealerne i dette overdrevslandskab, der kan udnyttes til agerdyrkning, uden at det får konsekvenser for områdets sårbare elementer. Dette såvel for de værdifulde biotoper i søerne som for moser og græsningsarealer.

Kulturmiljøets gårde og huse bør ikke udsættes for nedrivning eller manglende vedligeholdelse af bygninger eller til- og ombygninger, der i stil og materialevalg ikke harmonerer med lokal traditionel byggestil. Alle byggerier og anlæg uden for den nuværende bevaringsværdige bebyggelsesstruktur i kulturmiljøet bør undgås, så placeringen af gårde og huse fastholdes og det åbne udsyn over åbne arealer bevares. Desuden bør der udlægges en "bufferzone" rundt om kulturmiljøet,

som bør friholdes for høje tekniske anlæg, byudvikling, markante enkeltbyggerier o. lign.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Store dele af kulturmiljøet er fredet efter bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven.

- Store dele af området er i regionplanen udpeget som område med kulturhistoriske værdier. Der findes flere beskyttede sten- og jorddiger og fredede fortidsminder i området.

- Hele området er i regionplanen udpeget som område med landskabelige værdier.

- Store dele af området er i regionplanen udpeget som beskyttelsesområde for interesser, der vedrører landskab, natur og kulturarv.

- Store dele af er omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttet natur og vandløb.

- Hele kulturmiljøet er i regionplanen udpeget som friluftsområde, og der løber en regional rekreativ sti gennem området. Det er samtidig også udpeget som område, hvor skovrejsning er uønsket.

Billedtekst - Øverødvej. Området har stor rekreativ værdi, bl.a. løber der flere afmærkede cykel- og vandreruter.

Anbefalinger

Det er væsentligt at bevare områdets herligheds-værdi som et rekreativt og oplevelsesrigt kulturlandskab, der er åbent og tilgængeligt for offentligheden.

Væsentligt er det her at fastholde sammenhængen mellem landbrugslandet med de fortsat opdyrkede marker og fåre- og kvægafgræssende områder og de velbevarede gårde og huse, herunder at sikre landskabsstrukturen og de åbne udsigtskiler i området.

Området bør fortsat holdes fri for yderligere bebyggelse og bevares som landzoneareal med plads til forskellige former for friluftsliv, herunder golf, ridning, skisport, cykling og vandring. Stier og veje bør fastholdes og oplysende skilte bør holdes opdateret og i god stand.

Borgere, museet, bevaringsforeninger m.fl. inddrages i arbejdet med at sikre kulturmiljøet og hensynsfuldt forbedre det som et aktiv for egnen.